

Zeitschrift: Quaderni grigionitaliani

Herausgeber: Pro Grigioni Italiano

Band: 4 (1934-1935)

Heft: 3

Artikel: Do' Balossad

Autor: Glauco

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-6547>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 13.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

QUADERNI GRIGIONI ITALIANI

Rivista trimestrale delle Valli Grigioni italiane pubblicata dalla PRO GRIGIONI ITALIANO,
con sede in Coira.

ESCE QUATTRO VOLTE ALL'ANNO

DO' BALOSSAD

(Ai tosanell e ai tosanitt de la Svizzera Italiana)

Gh'èva 'na vòlta..... I stòri i comenzava insci,
in di temp vécc, e insci comenzarò anca mi
la storia d'on tosétt balòss comè'n ciapin
e viv e dispresiôs ma da coeur morisin
che, amis di poaritt, amis di strepenaa,
par fa'n zicchin da bén lü l'avaréss robaa.
In quanto poeu, a stüdià al batéva'n poo la fiàca
e'l s'è lassaa sbarbà i scartâri da la vâca
ma'n bülo a fà disprési, e che bülo! e, in da 'sto cás,
ga n'eva gnanca vün che ga bagnava'l nâs.
L'eva tütt pèll e òss comè se lü al mangiâss
domà côn da lüsèrt o ciòo o bociétt da sàss:
pitòst ladin da lengua, pitòst ladin da mân
ma, comè ho dii, da coeur dólz comè'l marzapàn.
L'era'l magiôr da quattar fredei e'l pôro pà
e la pôra maméta, con quel cifèll in cà,
che vüna i gà la fava e l'altra la remügava,
j'éra sempro süi gücc e sempro i trampignava
senza'n moment da requie, con 'na gran fifa adôss
che al tôs ga capitâss 'na fôta da quii gròss
parchè sa dév savé che, in mèzz a tütt, quel fioéu,
coll vèss ul prim di mas'c, l'era anca'n poo'l caroéu
e se gh'è capitaa 'na volta da brancai
dal pà — poro bragascia — che la tocava mai,
l'è stai par via da vüna, anzi, par via da do
di solit balossat che mi va cüntarò:

* * *

'Na sîra tra i sètt'ôr e i vott: trâ'l ciâr e'l scûr
 'sto soci da la bira al scavalcava'l mûr
 dall'ort dal sciôr cûrat — intant ca l'eva in giêsa —
 al gôr, par fagh la festa a 'na pianta da scirêsa.
 Adasi, adasi, in gâtâ, pena l'è stai da dent
 in l'ort dal sciôr cûrat — al s'è strüsaa d'arent
 a la scirêsa: l'alza la crapa; al guarda in gir,
 al scolta, al tegn ul fiaa, poeu... via comè'n sbir
 a rampigà e, in d'on amèn, l'è già bêll'e in sèttòn
 sù'n râm da quii sù in scima coi sò gamb a don-don.
 Sicûr compagn da vün ca crêd da fala franca
 content comè 'na pasqua con ona man al branca
 'na rama li da prêss cargada da sgalfion
 e'l slonga l'altra man con on fâ d'ingordon
 ma'l stanta a sta in baranscia, coi gamb ca bala e trema
 e, par la prêssa, al càta scirêsa e fouei insèma.
 E, tré scirêsa in boca e tré dent in scarsèla
 pai sòci adrê dal mûr ca fâ la « sentinèla ».
 Ma ghè'n proverbi vécc e giüst comè'l vangèll
 ca dis insci, tosòn: — Minga tücc i ciambèll
 i riüssis col boeucc — donca sa pò spécià
 che' na quai balossada la pòda scorobià
 e andâ magari a riscio da sgrafignass la pell
 e poeu da restâ li cojon compagn da quell
 bon om da la mascarpa senza pü fiaa e coracc
 quand ca súcèd da vêss propi cataa sul facc.
 E pò súcèd di vòlt, anzi l'è súcèdûü
 al nost balòss, parchè la serva l'ha sentûü
 comè'n frécass sui râm ca l'era minga quell
 d'on sgoratà d'on merlo o d'on quai altro üsell
 e alora, foeu di pézz, coi man in di cavii
 la ciama'l sciôr cûrat che'l riva scià strimii
 da tütt 'sto diavoleri — comè sa pò capi —
 « Sa ghè » — al ga fâ a la serva: « sa ghè da vosà insci? »
 — A ghè, caro 'l mè sciôr cûrat, ona sorpresa! »
 — Ah si! « — Che'l guarda'n poo sù in scima a la scirêsa » —
 E'l nost cûrat al guarda in sù e guardé che cás,
 ga crôda 'na scirêsa sù la ponta dal nás.
 — Ah si! anca sgognàm? Lena toeu sciâ'l tarèll
 che a quell linoeucc sù là, ga'l darò mi'l panèll.
 Ah, ladro, ah barabin: brüta carna dà coll!
 ah... » e giò tütt on rosâri da tanti bei paròll.

*che'l tós, par la petèra l'ha molaa gamb e brasc
e giò da pés sull'erba comè'n fagòtt da strasc!
« Oei, oei! — fa'l sciôr cûrat — la rôba la vegn spéssa »
e poeu a la serva: « Lena, va svelt, tamona imprèssa;
che 'sto fioeu chi l'è mórt: va a toeu quel pestonin
la sôra la peltrêra, no, dent pal credenzin,
quell pestonin con dent.... con dent quell soiemi
par tirà sü pal nâs.... no spécia, vegni mi »
e via'l cûrat d'anânz e la comaa d'adré...
e'l tós « Cippilimerli! » dèss va farò vedé
se mi som mórt o viv e via ga l'ha dobiada —
e chi finissaréss la prima bałossada.*

* * *

*Donca quéla tâl sira l'era già ben tardèll
e'n poo püssee dal solit quand che quell nost cifèll
l'è rivaa a cà coi brâgh strascia e ròss comè'n gâll
e quand, col coeûr sfilzaa, jera tücc li a spétâll;
la mam col cò in di man e con la céra smorta
e'l pà coi man d'adré li in pee foeu da la porta
e, invèrs comè'na pinta e la testa chissà indôva
e intant che i donn in piazza i voeureva di la sòa.
« L'è ora da vigni a cà? » — fa'l pà — « indoa sètt stai
fin dèss? senza vergogna! Di'n poo cossè t'è fai? »
e'l tós al sbassa'l cò: al 'sa tira in d'on cantòn
senza di « ahi nè bai » e'l sa mett giò 'in crüscion
col cò süi brasc comè par caragnà, però
con quéla facia franca da voeuré fan anmò:
con la cova dall'oeucc al spiona s'è che i fà
e i dîs ul pà e la serva péna rivada scià.
« Quell li l'en robetasc: quell li l'è pien da vizi
l'è minga pai scirès ma l'è pal gran strimizi
che mi e'l mè sciôr cûrat em ciapaa sü par lü
quand em vedüü, canaja! ch'el sa bogiava piü
Ga disi, sciôr Barnard — la serva la cüntava —
Ga disi sciôr Barnard, che mi mai piü pensava
e gnanca'l sciôr cûrat, che quell canaja li
al füdess bon da fam 'na cojonada insci! »
Ga voeu 'n bon tegnament, che'l creda sciôr Barnard
se no i 'na fa piü ben e 'l gavegn sü bosard
e chi è bosard... la sà » e intant lee la squadrava
ul tós che li in cantòn, in scrüsc, al visigava.*

« Lee che la vaga pür e la ga disa insci
 al sciör cürat che adèss al rangiarò poeu mi »
 — al ga fa 'l pà a la serva — « Lee ca la vaga, Lena »
 e al tös — « Ti fila drizz in stanza e senza scena,
 dopo farèm i cünt! » e 'l tös via comè'l pent
 e'l pà al séra la porta e la ciava sü da dent.

Sarà passaa si e nò 'n quart d'ora e jera apena
 setaa giò tücc in gir al tàvol par fa scena
 quand che a la pora mam a gh'è scapaa n'oeugiada
 in sü versa la stanza e la ved 'na gran fiamada.
 la tra 'n gran gicol: tücc i salta in pee strimii.
 « Ul tös... al brüsa » e 'l paà coi man in di cavii,
 sü, via da scorsa in stanza e 'l troeuva 'l nost balòss
 scondüü sota'l sò lecc e con la fevra adòss
 perchè, sa po' capi, che sòrt d'ona petéra!
 La stanza l'era tüta compagn d'ona fümèra,
 scür comè'n boca al lüv: ma apena s'è verdüü
 i vedri, ul füm l'è nai. S'è ch'era sücedüü?
 Era sücedüü quest: che lü, ch'l nost cifèll
 insci par perdas via, la toeufoeu 'n zofrinèll
 da 'n scattolin ca gh'era li 'n sci sôra 'l cifon
 e — ciuff — al ga picaa denta 'l foéugh ai tendòn.
 Guardé che sòrt d'on ris'cio! guardee che senza cò!
 e poeu, coi zofrinei sa scherza minga, nò!
 Fortüna che li prèss ai tend gh'eva nagoña
 da tacà sü, se nò guardee, losòn, che fota!
 Roba, che a pensagh denta a'n càs compagn da quell
 sa sent gerà'l südoo tra giponin e pèll.
 Ma dégala d'intend ai fioeu da quéla sort,
 a 'n antebiss compagn! l'è stéss da parlà a 'n mort!

Comè diséva quand che'l pà l'è rivaal dent
 in stanza stràbafaa e pena passaa 'l spavent
 e l'ha vedüü 'l sò tös scondüü li sota 'l lècc,
 la slongaa i man e la strepenaa par i orécc.
 « Ta gh'ett anmò da fàman? baloss d'on desperaa! »
 e quell poro bragascia (ca l'eva mai tocaa
 gnanch pa 'n cavii) stavolta al g'ha lassaa giò la pata
 e l'ha pestaa ma sécch... ma sécch con na sciavata.
 Chi l'è quell fioeu che dopo ciappaa 'na péll da bòtt
 al bëra minga n'ora? lü niente! lü nagott!
 Ciapai e di nagott? Và anmò! Invece pareva
 che 'l ciapass güst coi bott parchè, invece, al rideva.

*Chissà parchè? e püssee che 'l pà al pestava giò
lü al fava a posta a rid! Al fava a posta? No!
Parchè alora? Chissà! la s'eva gnanca lü
e intant quell poro omasc che 'l ga vedeva piü
o'n poo par la gran rabia e 'n poo pal gran magòn
l'è crodaa giò da pès setaa sül cadrègon.
La testa già a don don - i gombatt sui brasciöeu
e i oeucc pien da gotòn i rimirava 'l fioëu:
la boca mèza vèrta, coi labri ca balava,
comè se la voeureva, comè se la cercava
da podi di quaicoss, anmò do e tré paròll....
ma in quell moment ul tòs al ga sa taca al coll
e 'l strenç el brascia e 'l båsa la testa al poro pà
e 'l piang, oh adèss se 'l piang! e 'l voeu fass perdonà.
E 'l pà al tégn dür on poo: « Oh, pà, perdonom, scolla:
ta giüri, ta prometi ca l'è l'última volta! »
E 'l pâr insci sincér, e l'è sincér da bon
stavolta, pôro tòs, a domandà pardon,
che 'l pà al pò piü tegniss a'l slonga i brasc ca tréma
e 'l strenç ul tòs al coeûr e i piang e i rid insema.*